

Κείμενο 10

Η περίσταση στην εκμάθηση ξένων γλωσσών

Η περίσταση είναι μια από τις πιο σημαντικές έννοιες στην εκμάθηση ξένων γλωσσών, δηλαδή αυτή παρέχει τις περισσότερες δυνατότητες για την κατανόηση και την ομιλία της ξένης γλώσσας. Ο καθηγητής είναι «σκηνοθέτης» της περιστασης. Αυτός οργανώνει την δουλειά του έτσι, ώστε να περιέχει «ρεαλιστικές» καθημερινές περιστάσεις στην τάξη, τις οποίες οι μαθητευόμενοι «βιώνουν» έτσι, σαν να βρίσκονται στην ξένη χώρα. Αυτοί είναι «αναγκασμένοι», δηλαδή καθοδηγούνται από τον καθηγητή να χρησιμοποιούν όλη την συσσωρευμένη γλωσσική εμπειρία, ακόμη και όταν αυτή είναι ακόμη ανεπαρκής. Αυτές οι ρεαλιστικές περιστάσεις εμφανίζονται με ακόλουθους τρόπους:

Α. «Δεν έχετε τίποτα για φαΐ στο σπίτι. Πρέπει να αγοράσετε κάτι από το σούπερ μάρκετ. Τι πρέπει να κάνετε?»

Β. «Είστε άρρωστοι. Δεν νιώθετε καλά. Τηλεφωνήστε στην κλινική για να κλείσετε ραντεβού.»

Γ. « Παρακαλέστε την Μαρία να σας τηλεφωνήσει το απόγευμα μετά το μάθημα.»

Δ. «Πηγαίνετε στο Παρίσι. Δεν ξέρετε τι πτήσεις έχει. Τηλεφωνήστε στο αεροδρόμιο για να ρωτήσετε.» κ.α.

Σε όλες τις περιπτώσεις βρίσκεται η ερώτηση για «ρεαλιστικές» καταστάσεις, οι οποίες θέτονται με τον καιρό στο μάθημα υπό την ηγεσία του καθηγητή με διαφορετικούς σκοπούς.

Α. για να παρουσιάσουν και να σημασιολογήσουν το καινούργιο λεξιλόγιο

Β. για να ενδυναμώσουν και να εμπλουτίσουν το λεξιλόγιο που ήδη έχουν μάθει

Γ. για να εξηγήσουν, να εξασκήσουν και να εμπεδώσουν τις γραμματικές κατηγορίες.

Με δύο λέξεις η περίπτωση μπορεί και πρέπει να παρίσταται σε κάθε μάθημα και σε κάθε φάση του μαθήματος. Αυτή είναι ακριβώς εκείνη η μέθοδος, στη οποία αναπτύσσονται στο έπακρο οι συνήθειες για την συζήτηση και την κατανόηση της ξένης γλώσσας. Σ' αυτήν ο καθηγητής είναι μόνο σεναριογράφος και σκηνοθέτης, και οι μαθητευόμενοι είναι «ηθοποιοί», οι οποίοι πρέπει να εκτελέσουν διαφορετικούς ρόλους. Με αυτόν τον τρόπο εισάγουν τον «πραγματικό κόσμο» στην τάξη, δηλαδή οι μαθητευόμενοι ζουν «πραγματική ζωή», έτσι όπως θα έκαναν αν ήταν στην χώρα της γλώσσας, την οποία μαθαίνουν. Είναι γνωστό, ότι πολλοί μετανάστες μαθαίνουν με παρόμοιο τρόπο την δεδομένη ξένη γλώσσα, αλλά για πολλούς είναι πιο δύσκολη και πιο περίπλοκη κατάσταση, δηλαδή όταν ξεκινούν να «επικοινωνήσουν» στην ξένη γλώσσα, συχνά δεν διαθέτουν απολύτως κανένα λεξιλογικό απόθεμα, το οποίο κάνει την διαδικασία για την κατάκτηση της γλώσσας εντελώς φορτωμένο για αυτούς. Τα αποτελέσματα ωστόσο φαίνονται μετά τους πρώτους μήνες, όταν ξεκινούν να καταλαβαίνουν περισσότερο και αντίστοιχα να επικοινωνούν στο ξένο για αυτούς γλωσσικό περιβάλλον. Στην «πραγματική επικοινωνία» στην τάξη αυτή η διαδικασία είναι περισσότερο εύκολη και άνετη, δηλαδή ο καθηγητής το καθοδηγεί πλήρως, δίνοντας περιστάσεις κατάλληλες για το γλωσσικό επίπεδο, γνώσεων και δεξιοτήτων των μαθητευόμενων. Με άλλα λόγια αυτός λαμβάνει υπ' όψιν του το επίπεδο της γλωσσικής τους ικανότητας και τους οδηγεί σταδιακά και μεθοδικά σε ακόμη πιο ρεαλιστικές καθημερινές περιστάσεις. Γι' αυτό η βασική προϋπόθεση για την «σκηνοθεσία» της περίστα-

σης είναι να είναι ζωντανή, πραγματική και αληθοφανής, πάντα λαμβάνοντας υπ' όψιν την γλωσσική εμπειρία των μαθητευόμενων.

Είδη περίπτωσης, σύμφωνα με ρόλους που εκτελούν:

1. Περίσταση με στόχο την «οργάνωση της μαθητικής δραστηριότητας»

Ο καθηγητής προηγουμένως καθορίζει τον σκοπό, στον οποίο πρέπει να υποτάσσονται οι δημιουργημένες από αυτόν περιστάσεις, δηλαδή αυτός δημιουργεί διάφορα και συγκεκριμένα σενάρια, των οποίων ο ρόλος θα βοηθήσει στην εμπέδωση του μαθητικού αντικειμένου:

A. για την σημασιολογία

B. για την αποτελεσματική κατανόηση

Γ. για την ενδυνάμωση της γνώσης

Δ. για την εμπλούτιση της λεξικολογικής έκφρασης

2. Περίσταση με στόχο την προτροπή ομιλίας, παραγωγής λόγου στην τάξη

Αυτό το είδος περιστάσεων αναγκάζει τους μαθητευόμενους να χρησιμοποιούν ακριβώς καθορισμένες λέξεις και φράσει, όπως και γραμματικές φόρμες, που θα τις χρησιμοποιούν σε συγκεκριμένο χρόνο, σε συγκεκριμένο τόπο και με συγκεκριμένο τρόπο.

3. Περίσταση με στόχο την μετάδοση μέσω πραγματικής χρήσης των συσσωρευμένων επικοινωνιακών δεξιοτήτων σε πρωτότυπο γλωσσικό περιβάλλον

Μία από τις πιο δύσκολες στιγμές στην εκμάθηση της ξένης γλώσσας είναι η μεταφορά των γνώσεων και των δεξιοτήτων από την τάξη σε πραγματικές καθημερινές προϋποθέσεις. Για να μπορέσουν οι μαθητές να χρησιμοποιούν χωρίς πρόβλημα την μάθηση στην τάξη και έξω στην πραγματική ζωή είναι απαραίτητο να χρησιμοποιούν κατάλληλες προϋποθέσεις για αυτό με τον καιρό της μαθησιακής διαδικασίας. Σε αυτό περιλαμβάνεται και ο πιο σημαντικός ρόλος της περίπτωσης ως βασικό

μεθοδολογικό μέσο. Με αυτόν τον τρόπο «τα σενάρια» επεκτείνονται και εμπλουτίζονται με την εκτέλεση πιο περίπλοκων και πιο δύσκολων ρόλων, απαιτώντας χρήση των γλωσσικών εκφράσεων, τις μέγιστες προσεγγίσεις της πραγματικότητας, μη απλοποιημένο, μη αλλοιωμένο λόγο της ξένης γλώσσας.

Είδη περιστάσεων σύμφωνα καθορισμένων φάσεων του μαθήματος

1. Υποκειμενική (συγκεκριμένη) περίσταση

Χρησιμοποιεί καθορισμένα οπτικά μέσα (αντικείμενα, πράγματα, κάρτες) μέσω των οποίων δημιουργεί μια δεδομένη περίσταση, για να παρουσιάσει ή να σημασιολογήσει το καινούργιο λεξιλόγιο.

2. Προβληματική περίσταση (γλωσσική)

Θέτει κάποιο πρόβλημα, το οποίο πρέπει να εκτελέσουν με καθορισμένα γλωσσικά μέσα. Κίνητρα, τα οποία χρησιμοποιεί ο καθηγητής, για να βοηθήσουν στην εκτέλεση του προβλήματος είναι τα ακόλουθα:

A) Ερώτηση – απάντηση

Μέσω ερώτησης και απάντησης δημιουργείται μια περίσταση, θέτεται ένα πρόβλημα, το οποίο πρέπει να λύσουν. Με άλλα λόγια η απάντηση στην ερώτηση είναι ακριβώς η λύση στο πρόβλημα. Οι ερωτήσεις μπορούν να τεθούν για την μελέτη κειμένου ή για ανάλογο θέμα, αλλά με πιο ελεύθερη έκφραση. Μέσω αυτής της διαδικασίας πραγματοποιείται η μετάδοση του προγραμματισμένου λόγου (κείμενα) με ελεύθερη χρήση της μελέτης (πραγματική περίσταση από την ζωή). Συνήθως οι απαντήσεις σχηματίζονται με λέξεις και εκφράσεις, από τις οποίες αποτελείται η ερώτηση.

B) Περιγραφή

Μέσω αυτής της προσέγγισης πραγματοποιείται πρακτική εφαρμογή των λεξικολογικών και γραμματικών εκφράσεων σε παρόμοια περίσταση. Συχνά αυτά είναι η περιλήψεις της μελέτης των λεξικολογικών θεμάτων ή των γραμματικών κατηγοριών. Για παράδειγμα παρόμοιες περιστάσεις- περιγραφές είναι θέματα όπως «Η πόλη μου», «Η χώρα

μου», «Πως περνάω μια ξεκούραστη μέρα», «Πως περνάω τον ελεύθερό μου χρόνο», «Τι κάνω κάθε πρωί», «Τι έκανα χθες» (αόριστος), «Τι θα κάνω αύριο» (μέλλοντας).

Γ) Δομική αλλαγή

Πραγματοποιούνται διάφορα είδη αλλαγών (πάλι λεξικολογικές και γραμματικές) από καθορισμένες προτάσεις ή ολόκληρα κείμενα. Σε αυτόν τον τρόπο εξασκούν και ενδυναμώνουν προβλήματα με τους χρόνους και τις συζυγίες των ρημάτων, γένος και αριθμό των ουσιαστικών και των επιθέτων, την συμφωνία των ουσιαστικών και των επιθέτων, ευθύ και πλάγιο λόγο και άλλα. Όπως για παράδειγμα την εκμάθηση της προστακτικής έγκλισης (διάβασε! Γράψε!) είναι πολύ καλύτερο ο καθηγητής να βρει από πριν διάφορα κίνητρα, τα οποία υποκινούν τους μαθητευόμενους να απαντήσουν κατάλληλα στην περίπτωση όπως στο παράδειγμα:

Καθηγητής: «Παρακαλέστε τον φίλο σας να ανοίξει το παράθυρο»

Μαθητής 1: «Σε παρακαλώ, άνοιξε το παράθυρο» (προστακτική έγκλιση)

Καθηγητής: «Πείτε του, ότι θα ανοίξετε το παράθυρο»

Μαθητής 2: «Καλά, θα το ανοίξω» (μέλλοντας χρόνος, αντικατάσταση του άμεσου αντικειμένου με την προσωπική αντωνυμία «το»)

Καθηγητής: «Τι του είπε?»

Μαθητής 1: «Του είπε να ανοίξει το παράθυρο» (μετατροπή του ευθύ σε πλάγιο λόγο)

3.

Υποκίνηση

Υποκινεί την περίσταση, που οδηγεί στην ελευθερία της έκφρασης. Στους μαθητευόμενους αντιστοιχούνται διαφορετικοί ρόλοι (για π.χ. ένας ήταν πωλητής, ο άλλος ήταν πελάτης(στον φούρνο), ή γιατρός-ασθενής(στην κλινική)).

Άλλα θέματα είναι «Πρόσκληση στα γενέθλια», «Πως περάσατε στις διακοπές?».

4. Περίπλοκη περίπτωση

Σ' αυτήν μπορούν να συμμετέχουν περισσότεροι από δύο μαθητευόμενοι. Για παράδειγμα να βάλουν άσκηση για να συνεχίσουν την δωσμένη ιστορία ή παραμύθι. Όλοι προσφέρουν τα «δικά» τους σενάρια, τα οποία παρουσιάζει στους άλλους, και αυτοί από την δική τους μεριά το εκτελούν.

Μπορούν να κάνουν και ερωτήσεις-σκέψεις όπως για παράδειγμα «Τι θα κάνατε, αν είχατε δύναμη και επιρροή στην κοινωνία?» (γράψτε στον μέλλοντα στο παρελθόν) ή «Τι θα κάνατε, εάν παίρνατε ένα εκατομμύριο δολάρια για κληρονομιά?» (γράψτε στον υποθετικό λόγο).

Κείμενο 11

Η διδασκαλία του λεξιλογίου

Το λεξιλόγιο παίζει σημαντικό ρόλο στην κατάκτηση της ξένης γλώσσας. Αυτό πρέπει να παρουσιάζεται σταδιακά, συστηματικά και σε εξάρτηση από το μαθητικό επίπεδο. Στο πρωταρχικό στάδιο μαθαίνεται συγκεκριμένο λεξιλόγιο, συνδεδεμένο με πιο σημαντικά καθημερινά θέματα («Στην τάξη», «Στο γραφείο», «Στο δρόμο», «Στο μαγαζί», «Στο ζαχαροπλαστείο», «Στο εστιατόριο», κ.α.). Το λεξιλόγιο για τα δεδομένα θέματα δεν περιορίζεται σ' αυτό το επίπεδο, αλλά διδάσκονται και μαθαίνονται μόνο οι πιο βασικές έννοιες από όλα τα θέματα. Σκοπός δεν είναι να περιοριστούν τα θέματα ή να δυσκολέψουν τους μαθητευόμενους με καινούργιες λέξεις και εκφράσεις, αλλά μόνο να εισάγουν βασικές έννοιες. Σταδιακά τα θέματα διευρύνονται και εμβαθύνουν στην λεξικολογική σχέση και κάθε φορά προστίθεται κάτι καινούργιο, καθώς ταυτόχρονα επαναλαμβάνουν το παλιό μελετημένο λεξιλόγιο. Αλλά δεν πρέπει να ξεχάσουν, ότι αυτό διδάσκεται και εξασκείται μόνο μέσω επικοινωνιακής προσέγγισης, αλλά ποτέ τυπικό. Επίσης, έτσι είναι υποχρεωτικό να τηρείται η αρχή του συστήματος, γιατί έτσι πιο εύκολα κατανοούν τις καινούργιες λέξεις και εκφράσεις, όχι χαοτικά, αλλά αυστη-